

Nortura

Innspill til arbeidet med

Jordbruksmelding

Februar 2016

Innhold

1.	Rammene for Jordbrukspolitikken og arbeidet med Jordbruksmeldingen	3
2.	Norturas hovedbudskap	3
3.	Matsikkerhet – nasjonalt og globalt.....	4
4.	En økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig næring	4
4.1.	Klima- og miljøposisjoner for jordbruksproduksjonen	5
5.	Økonomisk bærekraft er en forutsetning for all næringsvirksomhet	7
5.1.	Prisinntektene utgjør 70 % av totalinntektene	7
5.1.1.	Prisutviklingen begrenses av importvernet	8
5.1.2.	Tollvernets supplementer er dårlige erstatninger	9
5.2.	Produksjonsvolumet bestemmes av nasjonalt forbruk.....	10
5.2.1.	Markedsituasjonen og framtidsutsikter.....	11
5.2.2.	Sau/lam	11
5.2.3.	Kraftfôrbaserte produksjoner.....	12
5.2.4.	Norsk kjøttforbruk og vurdering av utviklingen framover.....	12
5.3.	Storfekjøtt har størst potensial for økt volum og verdiskaping	14
5.3.1.	Meldinga må inneholde en strategi for økt storfekjøttproduksjon	14
5.3.2.	Hvor er potensialet størst?	15
5.3.3.	Stimulans til nyetablering	15
5.4.	Økt vekt på kostnadsstrategier.....	16
5.4.1.	Fôrkostnaden er nøkkelen til lønnsomme husdyrproduksjoner	17
5.4.2.	Investeringsvirkemidler blir en viktigere kostnadsstrategi.....	18
5.5.	Budsjettstøtte er avgjørende for næringens økonomisk bærekraft.....	20
6.	Markedsbalansering og samvirkeorganisering	21
6.1.	Samvirkets funksjoner i en moderne landbrukspolitik	21
6.2.	Markedsbalansering	21
6.3.	Markedsbalanseringsutvalget har bidratt til økt kunnskap og innsikt.....	22
6.4.	Dagens markedsbalansering har ikke konkurransevidende effekter.....	22
6.5.	Nortura støtter en gjennomgang av det juridiske grunnlaget.....	22
6.6.	Faglige tiltak og opplysningsvirksomhetens viktige funksjoner må sikres	23
6.7.	Avvikling av markedsbalansering får store konsekvenser	23
6.8.	Dagens ordninger kan forenkles	23
7.	Industrielle utfordringer – reduserte kostnader som konkurransestrategi	24
7.1.	Reduserte gebyr og avgifter i kjøttindustrien	25
8.	Eksportmuligheter og internasjonalisering	25

1. Rammene for Jordbrukspolitikken og arbeidet med Jordbruksmeldingen

Landbruksdepartementet har orientert om det politiske grunnlaget for Meldinga, og pekt på at målene for landbrukspolitikken ligger fast. Hovedutfordringer som Departementet nevner er:

- *Matsikkerhet er jordbrukets fundamentale oppgave, men selvforsyningen er vanskelig å øke vesentlig på norske ressurser*
- *Landbruk over hele landet utfordres av teknologisk utvikling og endra arealbruk*
- *Produksjonsomfang og økt verdiskaping må baseres på norske forbrukere. Styrket konkurransekraft og økt effektivitet i verdikjeden er avgjørende for å lykkes.*
- *Bærekraftig landbruk: Landbruket er en kretsløpsbasert næring, og matproduksjon ved hjelp av drøvtyggere vil ha klimagassutslipp. Næringen må likevel arbeide for å redusere klimaavtrykket*
- *Forenkling av virkemidler og større frihetsgrader for næringsdrivende er ønskelig*

Rammevilkåra for nasjonal produksjon av egg og kjøtt blir i stor grad fastsatt i landbruks- og handelspolitikken. Arbeidet med ny Jordbruksmelding er derfor av stor interesse for Nortura, og vi ønsker med dette å komme med et innspill til arbeidet.

Arbeidet med en ny Jordbruksmelding starter i en tid med flere grunnleggende utfordringer på en gang. Globale endringer i naturgitte rammevilkår (klima) setter politikk, forbruksmønster og næringsliv på historisk store utfordringer. På klimakonferansen COP21 i Paris i 2015 forpliktet Norge seg sammen med andre land til store reduksjoner i utslipp av klimagasser fram til 2030. Denne utfordringen faller sammen med en stor og langvarig omstilling av den norske økonomien. Oljesektoren vil spille en meget viktig rolle i norsk nærings- og samfunnsliv i mange år framover, men behovet for ny vekst i annet næringsliv er åpenbart for alle. Produksjon og forsyning av matvarer vil være en primær interesse for ethvert samfunn til alle tider. Med dagens kosthold har Norge ikke mulighet til å bli selvforsynt med mat, men det vil etter Norturas mening være klokt å utnytte det potensialet for matproduksjon som landet har. Kjøttindustrien står for den høyeste andelen av verdiskaping i næringsmiddelindustrien (22% i 2012), tett fulgt av fisk og fiskevarer. Nortura mener at den landbruksbaserte verdikjeden fra jord til bord vil utgjøre en viktig del av det grønne skiftet. Denne verdikjeden står godt rustet til å møte utfordringer og øke verdiskapingen, gitt at de nasjonale rammevilkåra legges til rette for det.

2. Norturas hovedbudskap

Jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mat i et omfang som dekker etterspørselen etter norskproduserte matvarer. Produksjon av fellesgoder som kulturlandskap, bosetting, verdiskaping og sysselsetting vil være verdifulle tilleggsfunksjoner som følger av selve matproduksjonen. Forutsetningen for at jordbruket skal kunne løse disse oppgavene, er at næringen sikres økonomisk og sosial bærekraft. Produksjonsprosessene og forvaltningen av landets vann- og arealressurser må skje på en bærekraftig måte. Virkemidlene må målrettes for å sikre produksjon over hele landet og en variert bruksstruktur. For å produsere nok og trygg mat er en avhengig av en velfungerende matvarekjede fra jord til bord. Dette forutsetter velfungerende ordninger for markedsbalansering og en matpolitikk som ivaretar det særnorske nivået for mattrygghet og dyrehelse. Det norske markedet har et høyt prisnivå og er forholdsvis lukket. I tillegg preges varehandelen av meget få aktører. Nortura er overbevist om at det også i framtida vil være behov for produsentorganisering, felleseid industri og markedsordninger for de mest sentrale jordbruksvarene, bl.a. for kjøtt og egg. Nortura ønsker fortsatt å ivareta rollen som markedsregulator i markedsbalanseringsordningene. I arbeidet med å forenkle markedsbalanseringen, tilrår Nortura at en legger Forenklingsalternativet til grunn.

Produksjonsverdien av kjøtt- og eggproduksjonen er nå på om lag 11,5 mrd. kr, og denne sektoren er sammen med mjølkeproduksjonen helt avgjørende for arealbruken i Norge og særlig i distriktene. Nøkkelen til en vellykket landbrukspolitikk ligger i fôrpolitikken, siden om lag 90 % av arealet brukes til dyrking av fôr. For å sikre økonomisk bærekraft i husdyrproduksjonene, blir det avgjørende å øke grovfôrproduksjonen – både per arealenhet og totalarealet, og innrette fôrkornproduksjonen slik at den bidrar til økonomisk bærekraftige husdyrproduksjoner. Økt storfekjøttproduksjon står for det største

potensialet for økt verdiskaping i norsk jordbruk, og en økning av produksjonen med 10 000 t vil øke verdiskapinga i verdikjeden med 750 mill. kr årlig. For å lykkes med dette, må lønnsomheten bedres, og virkemidlene må utvikles og tilpasses til nye modeller for arbeidsdeling. Nortura har beregnet at det er nødvendig med en statlig investeringsstøtte på om lag 1,8 mrd. kr over 10 år for å etablere nødvendig produksjonskapasitet i storfekjøttproduksjonen. Vi mener at et investeringsprogram for storfekjøtt bør samordnes med tilsvarende tiltak i mjølkeproduksjonen.

3. Matsikkerhet – nasjonalt og globalt

Sikker matforsyning er en grunnleggende oppgave i alle land. Fram mot 2050 må matproduksjonen i verden økes med 60 prosent for å sikre nok mat til alle, fastslår FAO, og peker på at matsikkerheten for verdens befolkning vil bli en stor utfordring framover. Klimaendringene kan i følge FNs klimapanel gjøre disse utfordringene enda mer krevende. Usikkerhet om matforsyningen påvirker handelen med matvarer, som har vært inne i et turbulent ti-år med store prisvariasjoner og økte priser. Nortura mener det er et fundamentalt nasjonalt ansvar å sikre framtidig matsikkerhet, og at den norske matproduksjonen må utgjøre grunnmuren i matforsyningen til den norske befolkningen.

Matproduksjon i Norge foregår under mindre gunstige geografiske og klimatiske forhold enn i mange andre land. Jordbruket er i tillegg ei arbeidsintensiv næring. I et land med et meget høyt kostnadsnivå, fører dette til at jordbrukssektoren har en svak konkurranseevne globalt. Nortura vil understreke at det ikke vil være mulig å oppnå en stabil og sikker råvare- og matproduksjon i Norge uten **nasjonalt tilpassa** rammevilkår som kan tilby sektoren langsiktig økonomisk bærekraft.

Konklusjon:

Nortura støtter en langsiktig og ansvarlig ambisjon om å øke matsikkerheten. Innenfor rammen av internasjonale avtaler innebærer dette at landbrukspolitikken må legge til rette for at norske råvareprodusenter og norsk matindustri kan dekke etterspørselen etter matvarer som naturlig kan produseres i Norge. Verdiskapingen fra en komplett norsk matproduksjon vil utgjøre en betydelig del av fastlandets næringsliv og kan tilby norske forbrukere en sikker, nær og trygg matforsyning.

Nortura mener at aktivt landbruk over hele landet fortsatt må være en grunnstein i politikken for matsikkerhet og matproduksjon. Da trengs det målretta virkemidler som dimensjoneres for å ivareta dette. Fraktordningene er etter Norturas vurdering et av de viktigste distriktspolitiske verktøyene i landbrukspolitikken. Det er et meget presist virkemiddel for å redusere avstandsulemper for produsenter som bor langt fra industriens anlegg.

4. En økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig næring

Norsk matindustri har 38 000 industriarbeidsplasser. Enhver næring må over tid være både økonomisk og sosialt bærekraftig for å sikre langsiktig drift, rekruttering og framtidsutsikter. Videre må næringen operere innenfor de grenser som miljø og klima setter, dvs. være miljømessig bærekraftig.

Økonomisk bærekraft eksisterer når næringen over tid kan drives lønnsomt, oppnår avkastning på investert kapital og et økonomisk resultat som sikrer fornying og utvikling av driftsapparatet, og et arbeidsvederlag som sikrer rekruttering og sosial bærekraft.

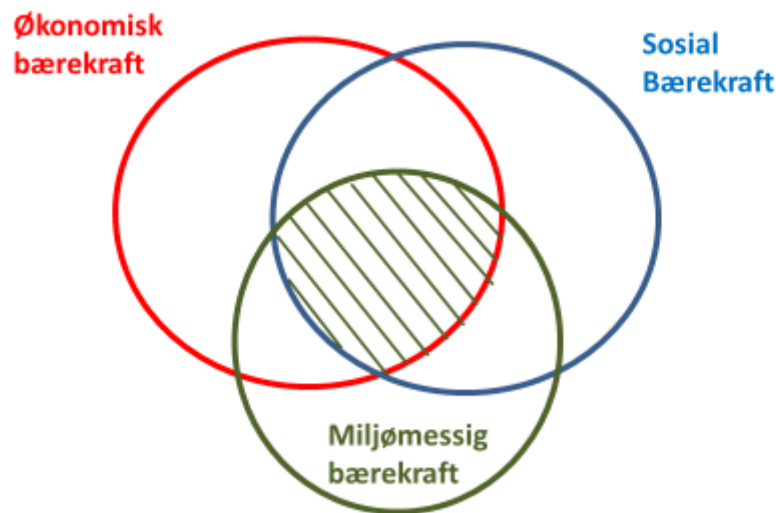
Sosial bærekraft eksisterer når næringsutøverne oppnår en inntekt / arbeidsvederlag som gir grunnlag for et velferdsnivå på linje med befolkningen for øvrig, inkludert et sikkert arbeidsmiljø og like muligheter for pensjon, ferie og fritid.

Miljømessig bærekraft er avhengig av at:

- Næringsdriften foregår på en ressurs- og energieffektiv måte

- Næringsdriften ivaretar det biologiske mangfoldet
- De ikke-fornybare ressursene forvaltes meget strengt (jordvern)
- De fornybare ressursene forvaltes på en langsiktig og kretsløpsbasert måte
- Utslipp til luft og vann respekterer naturens tålegrenser

Nortura mener at landbrukspolitikken må bygges på strategier for verdikjedens samla bærekraft, og sikre en utvikling der økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft kan forenes, jfr. figur 1 nedenfor.

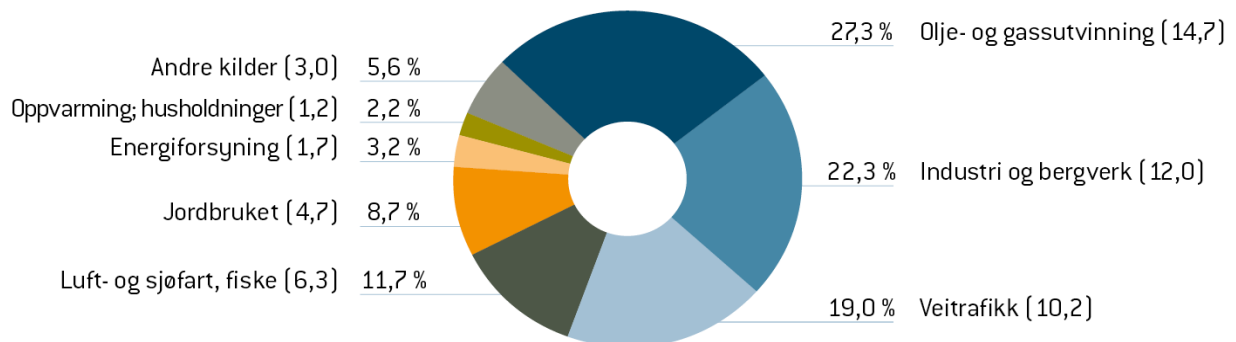

Figur 1: Bærekraft oppstår når økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft forenes

Det langsiktige målet for Nortura er at aktivitetene i hele verdikjeden i økende grad faller innenfor rammene for bærekraftig utvikling.

4.1. Klima- og miljøposisjoner for jordbruksproduksjonen

Globale klimautfordringer forsterker utfordringene for sikker matforsyning framover. Nortura mener det er et nasjonalt ansvar å sikre framtidig matsikkerhet, og at den norske matproduksjonen skal utgjøre grunnmuren i matforsyningen til den norske befolkningen. Kjøtt og mjølk som er basert på gras og anna grovfôr utgjør en stor del av den norske matproduksjonen, og for denne delen av Norges jordbruksareal (67 %) fins det ingen alternative matproduksjoner. Matproduksjon basert på gras og anna grovfôr er bare mulig å få til ved hjelp av drøvtyggere, og siden drøvtygging medfører utslipp av klimagasser, vil det være umulig å unngå klimagassutslipp fra den største sektoren i norsk jordbruk.

Figur 2: Utslipp av klimagasser per sektor i Norge 2014. Mill. tonn CO₂-ekvivalenter i parentes. SSB

Høy standard og produktivitet i norsk husdyrproduksjon gjør likevel at klimaavtrykket fra norsk jordbruk er blant verdens laveste og betydelig under det globale gjennomsnittet på 14 %, iflg. FNs klimapanel. Utviklingen har videre vært positiv, for utslippene fra jordbrukssektoren har blitt redusert med over 15% siden 1990 – i motsetning til andre sektorer med stort klimagassutslipp.

Endringer i norske utslipp fra sektorene jordbruk, olje og gass og veitrafikk fra 1990 - 2014:

	1990	2014	Endring i %
Jordbruk	5,5 (10,6 %)	4,7 (8,7 %)	- 15,1
Olje og gass	7,7 (14,8 %)	14,7 (27,0 %)	+ 90,8
Veitrafikk	7,8 (15,0 %)	10,2 (19,0 %)	+ 31,0

Tabell 1: Endringer i norske utslipp fra sektorene jordbruk, olje og gass og veitrafikk, mill. tonn CO₂–ekvivalenter. Prosentvis utslipp av totale norske utslipp i 1990 og 2014 i parentes. Kilde SSB

På klimakonferansen COP21 i Paris i 2015 forpliktet Norge seg sammen med andre land til store reduksjoner i utslipp av klimagasser fram til 2030. Jordbruket har redusert sine klimagassutslipp siden 1990, og har potensial for ytterligere reduksjoner. Basert på dagens etterspørsel vil tiltak for å redusere norsk kjøttproduksjon være helt meningsløse. Det vil ikke bidra til å redusere klimautslipp og heller ikke til å øke matproduksjonen i et globalt perspektiv.

Miljøbelastningen i den grovfôrbaserte verdikjeden kan reduseres gjennom:

- Økt produktivitet i kjøttproduksjonen og industriell bearbeiding (CH₄ og CO₂)
- Redusert svinn, økt råvareutnyttelse og reduserte utslipp til vann (N og P)
- Endra metoder for lagring og spredning av husdyrgjødsel (N₂O og NH₃)
- Endra fôringspraksis og fôrseddel (CH₄ og CO₂)
- Økt bruk og resirkulering av fornybare ressurser i hele verdikjeden

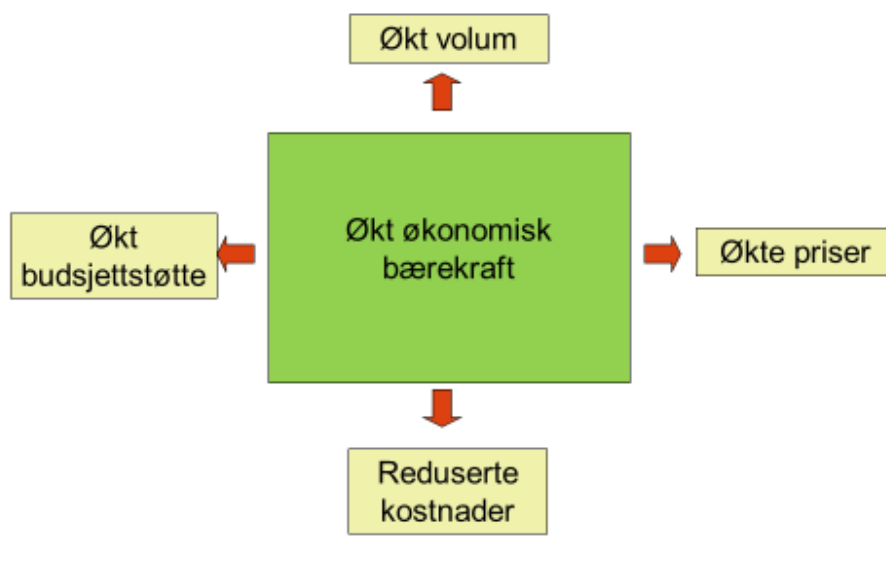
Norsk produksjon av kjøtt skal bidra med positive miljøeffekter i form av:

- Lavere klimagassutslipp enn produksjon i andre land
- Høsting av fôr og bruk av arealressurser som opprettholder naturens produksjonspotensial
- Beitebruk og driftsmåter som ivaretar kulturlandskap og biologisk mangfold
- Kretsløpsbasert forvaltning av næringsstoffer, herunder husdyrgjødsel
- Reduksjon av fossilt brensel som energikilde og drivstoff i transport
- Resirkulering av næringsavfall

Konklusjon: Norges forpliktelser for reduksjon av klimagassutslipp vil også omfatte jordbruket. De biologiske ressursene som skapes i fotosyntesen og prosesseres i drøvtyggermagen, gir oss mjølk og kjøtt. Disse prosessene kan aldri bli helt uten utslipp av klimagasser. Norsk kjøttproduksjon har langt lågere utslipp enn gjennomsnittet, og ligger blant de aller beste i verden. Det er likevel et potensial for å bli enda mer miljøvennlig og redusere klimagassutslippene ytterligere. Landbruket vil også spille en viktig rolle i fangst og binding av klimagasser. **Nortura forutsetter at det etableres en nasjonal handlingsplan for reduksjon av klimagasser. Vi er overbevist om at gode og raske resultater bare kan oppnås når næringen involveres i dette arbeidet, og at det settes inn positive og medstrøms virkemidler.**

5. Økonomisk bærekraft er en forutsetning for all næringsvirksomhet

All næringsdrift er avhengig av økonomisk bærekraft for å eksistere. Mat- og råvareproduksjon i Norge må foregå under klimatiske, geografiske og arronderingsmessige vilkår som medfører at det ikke er mulig å konkurrere med tilsvarende produksjon i store jordbruksland. I tillegg bidrar det høye lønns- og kostnadsnivået til høyere kostnader, både variable og faste.

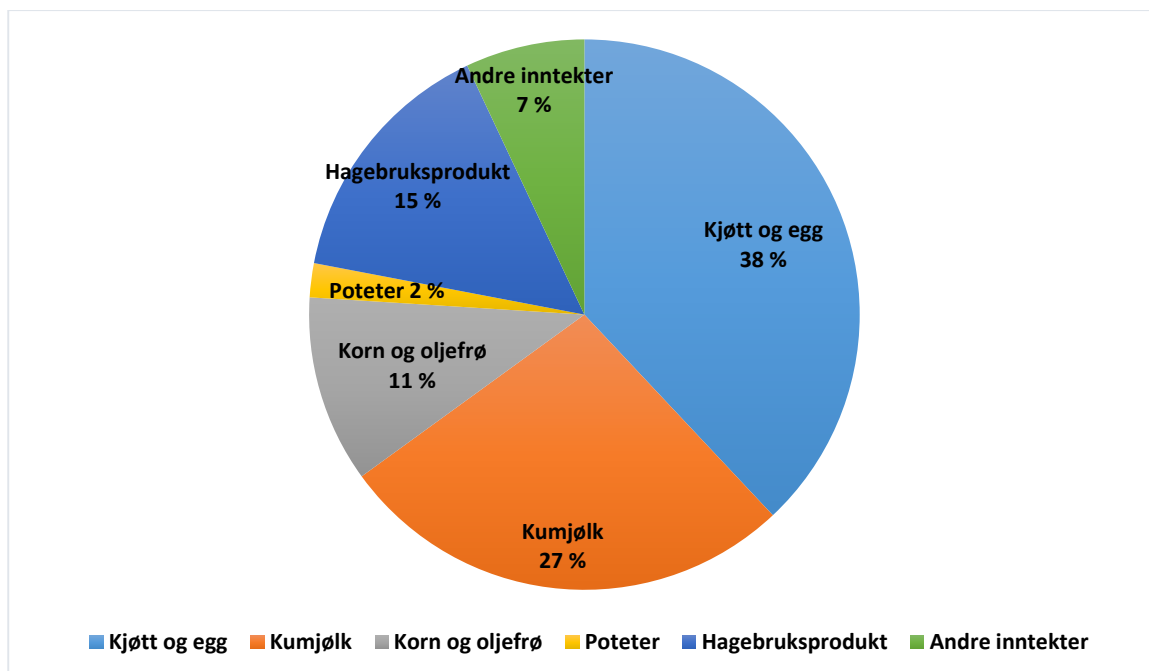
Figur 3: Elementer som påvirker den økonomiske bærekraften

I kapitlene som følger vil vi drøfte mulighetene for å skaffe næringa økonomisk bærekraft gjennom henholdsvis prisøkninger, volumvekst, kostnadsreduksjoner og økt budsjettstøtte. Nortura er opptatt av at næringen tar vare på mulighetene som måtte ligge i hvert av disse elementene.

5.1. Prisinntektene utgjør 70 % av totalinntektene

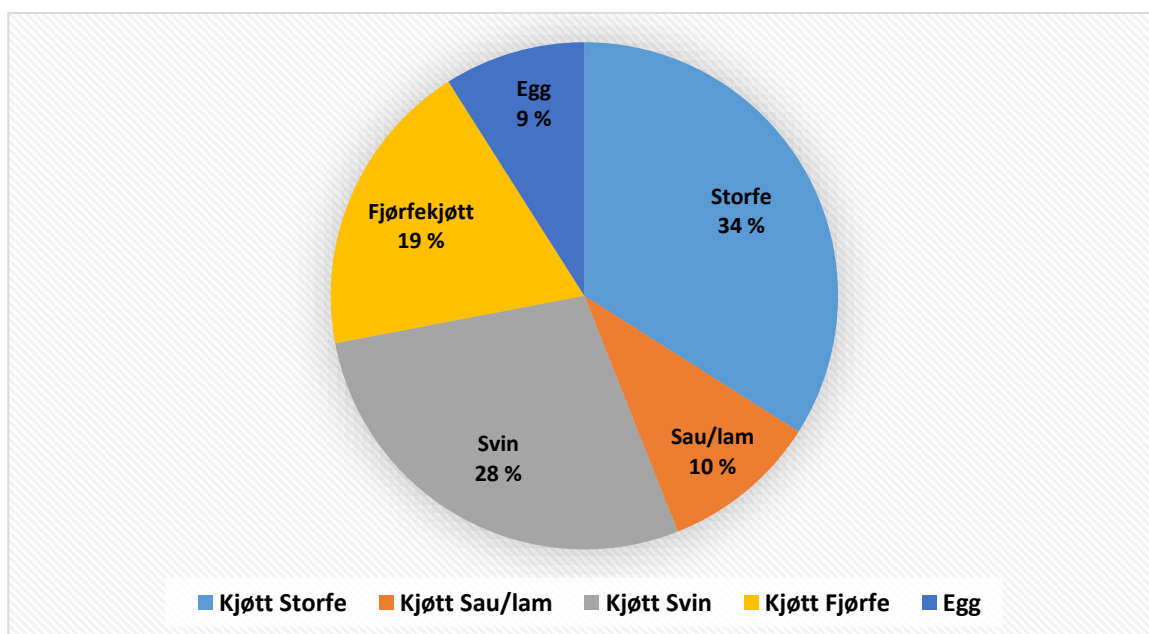
Inntektene i jordbruket kommer fra prisinntekter i markedet og fra offentlige tilskudd. Tall fra Totalkalkylen viser at **veksten** i jordbrukets totale inntekter i årene 2003-2014 hovedsakelig kom fra markedet. Budsjettstøttens og inntektseffekten av jordbruksfradragets andel av inntektene ble redusert fra 32,0 prosent i 2003 til under 30,0 prosent i 2014. Enhver betraktning om den økonomiske bærekraften i jordbruket må derfor se spesielt nøye på situasjonen og framtidsutsiktene for økte markedsinntekter.

Kjøtt og egg er med sine 11,5 mrd. kr jordbrukets største verdiskaper, nedenfor vist som andel av markedsinntektene på bondens hånd, som samla var på om lag 30 mrd. kr i 2014:

Figur 4: Fordeling av markedsinntekter i norsk jordbruk. BFJ Totalkalkylen: Reg. regnskap 2014

Fordelingen av verdiskapingen i kjøtt- og eggsektoren viser at de grovfôrbaserte produksjonene står for om lag 44 %, og at storfe kjøtt utgjør den største verdiskaperen av alle våre dyreprodukter, jfr. figur 5 nedenfor, målt i markedsinntekter på bondens hånd.

Figur 5: Fordeling av markedsinntekter i kjøtt- og eggprod. BFJ Totalkalkylen: Reg. regnskap 2014.

5.1.1. Prisutviklingen begrenses av importvernet

Markedsinntektene tilfører om lag 70 % av totalinntektene i jordbruket, og dette understreker hvor avhengig næringen er av mulighetene for å beholde og utvikle et nasjonalt tilpasset prisnivå. Et solid og velfungerende importvern er det viktigste grunnlaget for at den nasjonale prisdannelsen kan tilpasses til de naturgitte rammevilkårene og det høye lønns- og kostnadsnivået i Norge. I løpet av tiden etter

WTO-avtalen i 1994 har importvernet gradvis blitt svekket på grunn av høyere prisvekst i Norge enn i nabomarkeder, og enkelte husdyrprodukter står utsatt til for import med full toll, jfr. figur 6 nedenfor. Handlingsrommet for en særnorsk prisutvikling på sluttproduktene er derfor sterkt avtakende, og for alle de sentrale husdyrproduksjonene er importvernet nå så svakt at norsk prisutvikling vil påvirkes av valutavariasjoner og internasjonal prisutvikling. Dette slår direkte inn på evnen de enkelte produksjoner har for å absorbere en særnorsk kostnadsvekst på fôr og andre innsatsfaktorer. Måltrettet og økt budsjettstøtte og strategier for kostnadseffektivisering blir meget viktig for framtidens inntektsdannelse i jordbruket. Dette må reflekteres i Jordbruksmeldinga og framtidige strategier.

Rommet for norsk prisdannelse

Produkt	Norsk pris kr per kg	Norsk pris = 100	EU/VM-pris * i % av norsk	Anvendt toll i % el. kr/kg EU el. GSP**	Importpris + toll i % av norsk pris. Tall > 100 gir prisvern
Storfe skrotter	57,50	100	EU 62	EU 32,28 kr	Krone 118
Storfe indrefilet		100	GSP 46	GSP 310 %	Prosent 180
Svin, skrotter	32,34	100	EU 42	EU 24,64 kr	Krone 118
Svin, indrefilet		100	EU 27	EU 64,96 kr	Krone 79
Lam skrotter	70,50	100	EU 68	EU 429 %	Prosent 357
Lammelår		100	GSP 47	GSP 76,74 kr	Krone 120
Kyllingfilet fryst		100	GSP 16	GSP 60,05 kr	Krone 71
Kyllingfilet fersk		100	EU 23	EU 101,63 kr	Krone 120
Konsumegg		100	EU 49	EU 12,59 kr	Krone 119

Figur 6: Importvernets styrke for sentrale husdyrprodukter. Engrospriser EU/WM + frakt mm kr/kg fra oktober 2015. Andre priser: Gjennomsnitt EU-pris siste 2 år

WTO vedtok på Ministerrådsmøte i Nairobi i 2015 å forby bruk av eksportsubsidier innen utgangen av 2020. Stortinget har gjort et tilsvarende vedtak i behandlingen av Globaliseringsmeldingen. Bortfall av eksportstøtte vil først og fremst berøre reguleringseksporten av svin og eksporten av ost. Det siste kan medføre store utfordringer for storfekjøttproduksjonen, noe vi kommer nærmere tilbake til i kapittel 5.3. Nortura vil understreke at det må etableres avbøtende tiltak for å redusere de negative konsekvensene for den norske storfekjøttforsyningen, og den tilgjengelige overgangstiden for eksportstøtten må benyttes.

Det foregår reforhandlinger av Art. 19 med EU, og Nortura forutsetter at Regjeringen sørger for balanserte løsninger og ikke godtar forslag som varig svekker de langsiktige produksjonsmulighetene for den norske verdikjeden.

5.1.2. Tollvernets supplementer er dårlige erstatninger

I markeder med velfungerende tollvern vil nasjonale produkter ha trygg avsetning under tollbeskytta prisnivåer. I markeder med svakt tollvern og sterk priskonkurranse er produsentene avhengige av å skaffe seg avsetning og forbrukerpreferanser på flere måter. Pris og kvalitet betyr mest for konkurransekraften, men merkevarebygging og opphavsmerking kan gi grunnlag for forbrukerlojalitet og et høyt prisuttak. Spesialiteter og geografisk nærhet kan virke i samme retning. Slike markedsstrategier vil også være aktuelle i Norge.

De norske jordbruksproduktene er helt i verdensklasse når det gjelder mattrygghet. Vi er også verdensledende på dyrehelse og lav antibiotikabruk. Vi tror at norske forbrukere har en viss betalingsvilje og preferanse for dette og for at produktene er av norsk / lokalt opphav. Markedsstrategier som bygger på dette, kan være nyttige supplementer til tollvernet og trygge avsetning for deler av norsk produksjon. Vi vil likevel advare sterkt mot en forestilling om at dette vil være tilstrekkelig til å sikre den norske matproduksjonen trygg avsetning hvis prisen på norske produkter er vesentlig høyere enn på alternative importprodukter av god kvalitet.

Konklusjon:

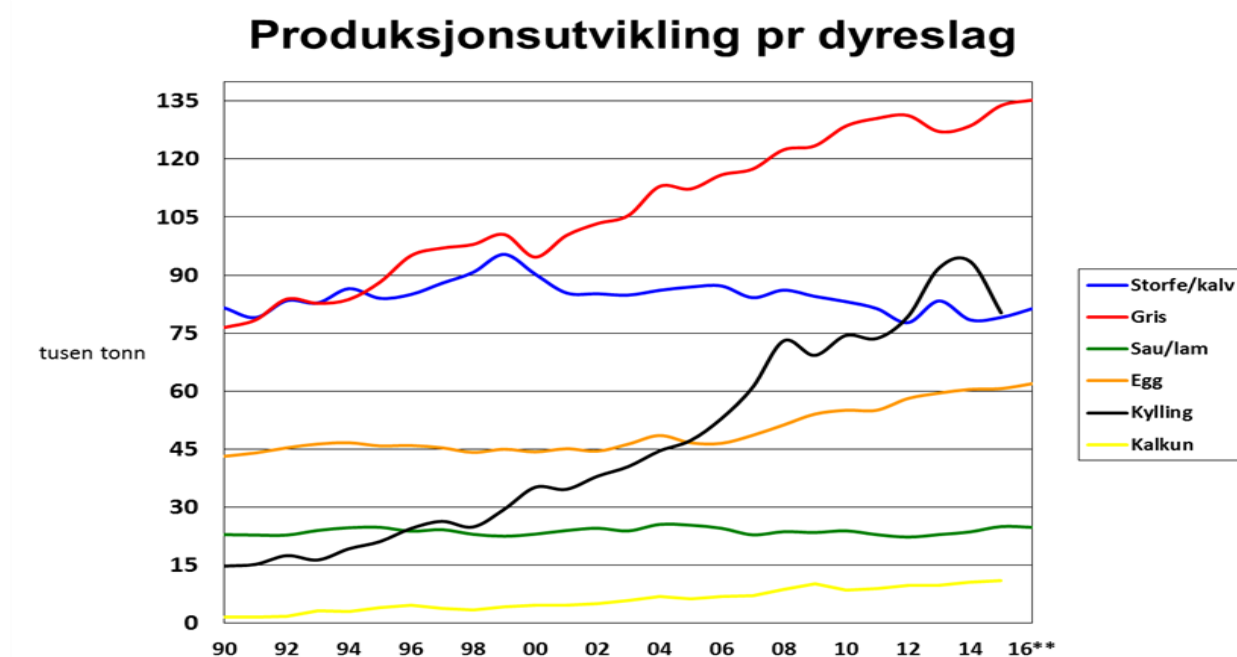
Markedsinntektene vil utgjøre ryggraden i inntektsdannelsen i råvareproduksjonen også i neste tiårsperiode. Det vil etter vår vurdering ikke være tenkelig med en framtidig matproduksjon i Norge uten at det foreligger sikre muligheter til et stort prisuttak og til en viss prisutvikling. Nortura forventer at meldinga slår fast at det fortsatt skal være norsk politikk å videreføre et sterkt og velfungerende importvern for å sikre grunnlaget for en velfungerende landbrukspolitikk. Nortura forutsetter at norske myndigheter ikke svekker importvernet. Selv med videreføring av dagens importvern, vil norsk prisutvikling i større grad enn tidligere måtte følge internasjonale prisutviklingstrekk.

Nortura forventer videre at Meldinga slår fast at eventuelt nye handelsavtaler innenfor eller utenfor WTO, gir tilstrekkelig handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikk, som kan ivareta målene for inntekt og rekruttering, et produksjonsvolum tilpasset etterspørselen etter norske varer, og med et landbruk over hele landet. Videre må Meldinga slå fast at det skal settes i gang avbøtende tiltak for råvareproduksjonen ved utfasing av eksportstøtten, og at en nytter den tiden til omstilling som er vedtatt i WTO, dvs. 5 år.

5.2. Produksjonsvolumet bestemmes av nasjonalt forbruk

Jordbrukets viktigste oppgave er å produsere mer mat, slik dagens Storting har formulert det, bl.a. i Innst. 285 S (2013-2014): "Det er et mål at norsk landbruks-politikk skal stimulere til **økt matproduksjon**, med intensjon om økt selvforsyning, blant annet av hensyn til norske forbrukere og av beredskapshensyn". Potensialet for økt matproduksjon er avhengig av utviklingen av det nasjonale forbruket.

Utviklinga i produksjonen av kjøtt og egg de siste 20 år går fram av figur 7. På de åra har det vært en stor vekst i produksjonen av kjøtt fra svin og fjørfe, hhv. med 50 % og 400 %. For de grovforbaserte kjøttslag har det knapt vært volumvekst, mens det for egg har vært en viss økning de siste 10 årene. Nortura konstaterer at alle de norske landbruksproduktene har et prisnivå i dag som medfører en meget svak konkurranseevne på alle eksportmarkeder. **Dette tilsier at norsk råvareproduksjon i hovedsak må tilpasses innenlands etterspørsel fra sluttmarked og næringsmiddelindustri.**

Figur 7: Produksjonsutvikling storfe, gris, sau/lam, egg, kylling og kalkun 1990-2016

5.2.1. Markedsituasjonen og framtidsutsikter

Som det går fram av figur 7 ovenfor, har produksjonsutviklingen for alle kjøttslag vært svak de siste åra, hovedsakelig på grunn av at forbruket per person har vært uendret eller vist nedgang. Som prognosen for 2016 nedenfor viser, dekkes etterspørselen nå godt med norsk vare for alle produkter, **unntatt storfekjøtt**, som omtales spesielt i kap. 5.3.

Prognose 2016 – januar 2016

	Salgsproduksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse
	tonn	%		tonn	%	
Storfe/kalv	81 300	103	7 570 ¹⁾	103 100	100	-14 200
Sau/lam	24 800	99	1 006 ²⁾	25 250	99	600
Gris	135 200	101	1 600 ³⁾	135 500	100	1 300
Egg	61 900	102	290 ⁴⁾	61 100	101	1 100

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.921 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTO-kvoten på 1084 tonn, EU-kvote på 900 tonn og GSP-kvote på 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben) tatt med.

2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn, import av 600 tonn fra Island og 200 tonn SACU m/ben.

3) Inkludert spekk på 800 tonn og 200 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvote på 600 tonn.

4) Forutsetter i prognosen inntak av EU-kvoten på 290 tonn egg.

Forutsetninger om priser i prognosen:
Gjennomsnittlig engrosspris på storfe kr 58,70, lam kr 70,50 og egg kr 18,40. For gris forutsettes uttak av gjeldende målpris, som for avtaleperioden 1. juli 2015 til 30. juni 2016 er kr 32,34 per kilo.

Tabell 2: Markedsprognose for 2016. Nortura Totalmarked

5.2.2. Sau/lam

Markedet for lammekjøtt er nå godt dekket. Det gjelder derfor å opprettholde produksjonen på nåværende nivå, og utvikle den i takt med markedsutviklingen. Produksjonen består av mange enheter. Selv om det de siste årene er bygd opp mange store bruk, preges saueproduksjonen fortsatt av mange små/middels bruk. **Legges husdyrproduksjonen ned på disse brukene, er ofte konsekvensen at også arealene går ut av drift.**

Antall lam levert Nortura		2015			
Leveransegruppe		Antall lam	%	Antall lev	%
1-50		108 536	15,4 %	4 816	50,7 %
51-100		167 424	23,7 %	2 314	24,4 %
101-150		139 083	19,7 %	1 136	12,0 %
151-200		99 445	14,1 %	576	6,1 %
201-250		65 691	9,3 %	296	3,1 %
251-300		39 626	5,6 %	145	1,5 %
300 og mer		87 243	12,3 %	220	2,3 %
Sum		707 048		9 503	

Tabell 3: Leveranse av lam til slakt i 2015, for ulike produksjonsomfang. Nortura slaktestatistikk 2015

Det er derfor viktig at produksjonen opprettholdes på slike bruk. Vi vil derfor advare mot å fortsette nedbyggingen av strukturprofilen i tilskuddene til sau/lam. Videre er tilgang til investeringsstøtte ved fornying av produksjonsapparatet viktig for alle produksjonsomfang.

5.2.3. Kraftfôrbaserte produksjoner

De kraftfôrbaserte produksjonene står for 56 % av verdiskapingen i vår sektor, og representerer en produksjonsverdi på bondens hånd på om lag 6,4 mrd. kr årlig. Tilsvarende utgjør disse produksjonene en avgjørende del av den norske matindustrien. Disse produksjonene spiller videre en sentral rolle som avtakere av store mengder norsk fôrkorn, som ellers ikke ville hatt alternativ avsetning. Produksjonene spiller en viktig rolle som tilleggsproduksjoner på mange bruk. De kraftfôrbaserte produksjonene har ingen etableringshindre, men er underlagt konsesjonsgrenser som har medført relativt små driftsenheter og spredt produksjon. Dette har vært positivt for å redusere smittepress og bekjempe sykdommer. Kravet til spredeareal setter grenser for produksjonsomfang per driftsenhet i noen områder.

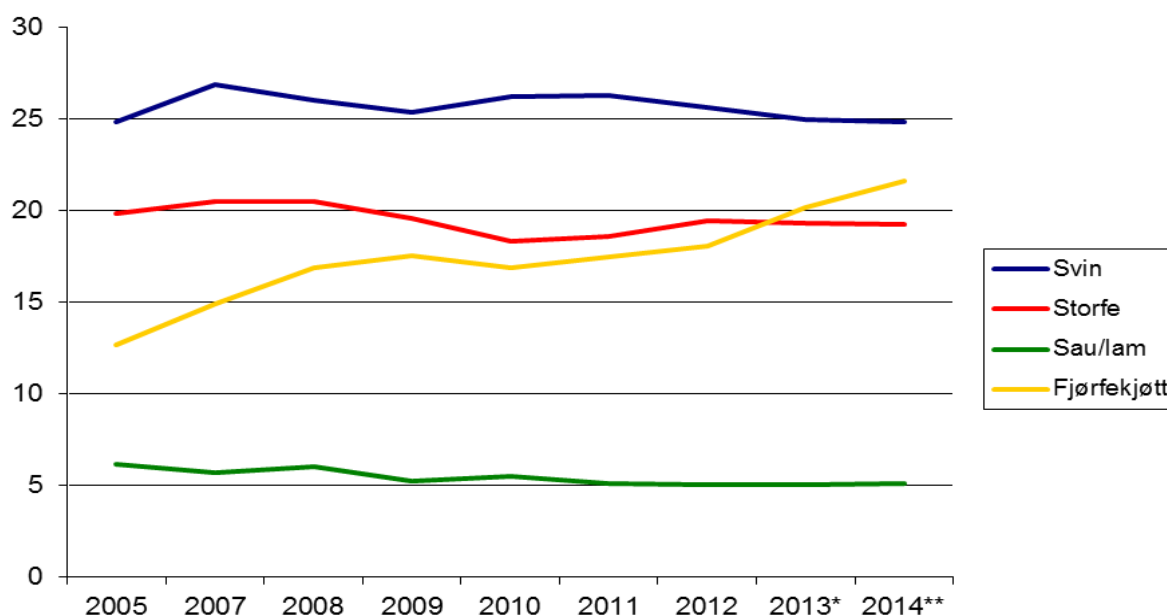
Bortfall av eksportstøtte til reguleringseksport vil få direkte konsekvenser for det norske produksjonsmålet for gris. Forbruksutviklingen vil avgjøre hvor store konsekvenser dette vil få for dagens produksjonsomfang. Vi mener 5 år utfasingstid vil være nødvendig. Fellesfinansiert sesonglagring og produksjonsregulering blir etter et bortfall av reguleringseksporten de viktigste balanseringsinstrumenta, og det blir helt avgjørende å videreføre disse.

Fjørfekjøtt har hatt en stor forbruksøkning de siste 15 årene, fra et meget lavt nivå. Forbruksutviklingen synes nå å gå etter mønsteret for andre kjøttslag. I 2015 oppstod det en ekstraordinær situasjon i forbruksutvikling for fjørfekjøtt, etter kritiske medieoppslag om medisinerbruk og antibiotikaresistens i dyrematerialet. Forbruket har siden den tid falt med ca. 15 %, og stabilisert seg på et lavere nivå.

Egg har etter en vellykket overgang til nye burtyper og aviarier hatt en utfordrende markedsbalanse. Forbruksutviklingen er positiv, men produksjonskapasiteten er rikelig til å dekke markedet.

5.2.4. Norsk kjøttforbruk og vurdering av utviklingen framover

Med unntak for en viss reguleringseksport av svin, er produksjonen av norske kjøtt- og eggprodukter av samme omfang som det norske forbruket, eller mindre. Det norske forbruket av kjøtt og egg er ikke statistisk, noe figuren nedenfor viser.

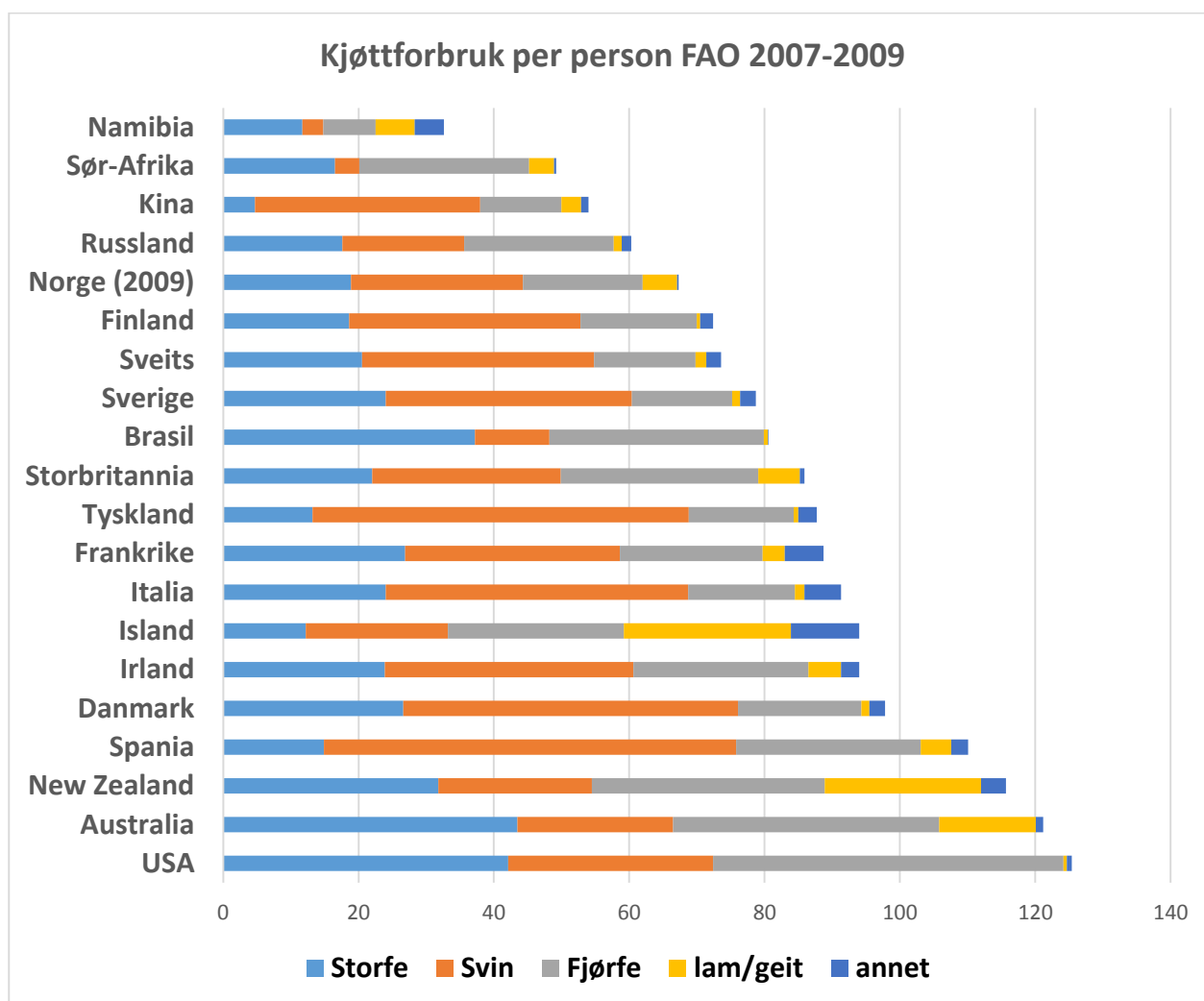

Figur 8: Utviklingen i kjøttforbruk pr innbygger fra 2005 – 2014 (CWE)

De mørke kjøttslag har vist nedgang i forbruk per innbygger de senere årene. Dette skyldes både forbrukertrender og den høye prisveksten det har vært for disse produktene. For egg og alle kjøttslag utenom storfekjøtt er det for tiden tilstrekkelig produksjonskapasitet og god tilførsel til det norske

markedet. Faren for markedsubalanse er derfor til stede for alle produkter unntatt storfekjøtt, som i 2015 bare hadde 80 % dekning av norsk råvare. **Ut fra et forsyningsperspektiv vil den største utfordringen i kommende år dermed være å øke norsk produksjon av storfekjøtt, jfr. punkt 5.3 i innspillet.**

Det norske forbruket av kjøtt og egg ligger på et lågt nivå sammenlignet med mange utvikla land, men likevel litt i overkant av de nasjonale kostråda. Det vil etter vår vurdering være vanskelig å se for seg at det i de neste 10 år ligger store muligheter til vekst i etterspørselen **per innbygger**, og langt mindre vekst enn det vi har sett de siste 20 år. Dette understøttes av forbrukerpreferanser og ernæringstrender, og en aldrende befolkning kan også influere på forbruksmønsteret. Folketallsutviklinga vil likevel generere en viss etterspørselsvekst med det forbruksmønsteret som er etablert. Folketallet vil iflg. SSB trolig ha en lågere vekstrate i det neste tiåret enn i det forrige.

Figur 9: Kjøttforbruk i (CWE = slaktevekt) kg per person i noen utvikla land og utviklingsland. Norges plassering er beskjedne. (FAO 2007 – 2009).

Konklusjon:

Norske forbrukere bestemmer omfanget av den norske jordbruksproduksjonen. I sum tilsier dette at markedet for norske egg- og kjøttprodukter vil få en moderat økning i kommende 5 - årsperiode, og bare storfekjøttet har store utviklingsmuligheter. De kraftfôrbaserte produksjonene er helt avhengige av at de norske kraftfôrprisene utvikler seg innenfor de rammer for prisutvikling som importvernet for kjøtt og egg gir rom for.

5.3. Storfekjøtt har størst potensial for økt volum og verdiskaping

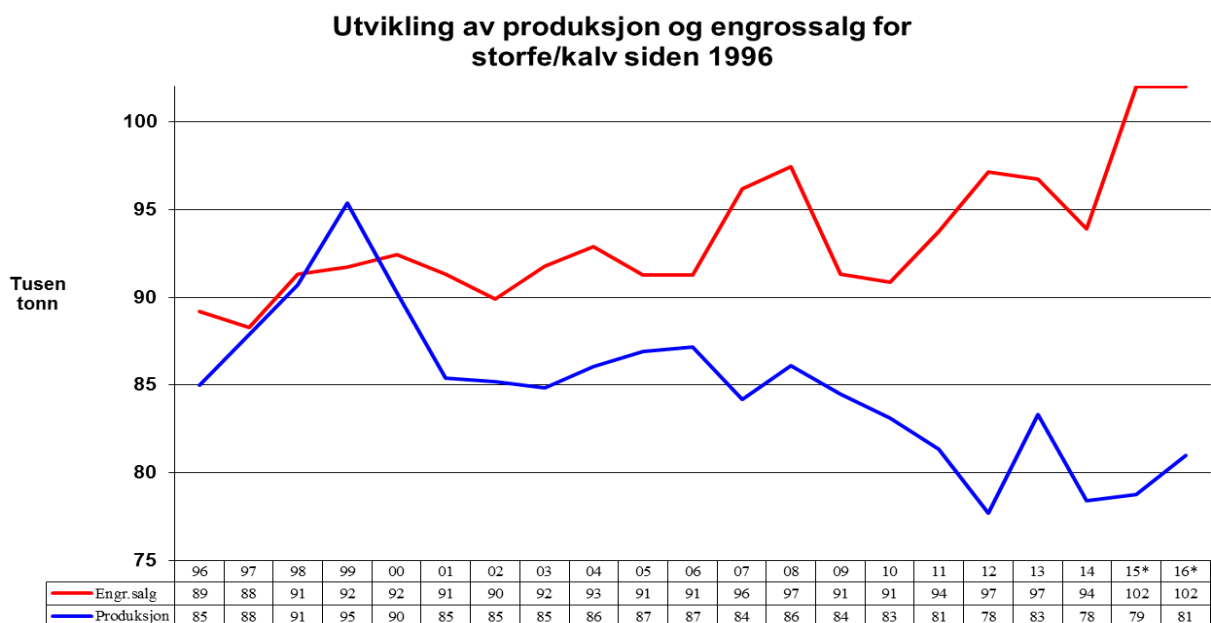
Storfekjøttproduksjonen i 2015 var på snaut 80 mill. kg. Dette er om lag samme nivå som i 1990, og 20 % mindre enn etterspørselen. Totalforbruket har vist en svak økning det siste ti-året, men mindre enn befolkningsøkningen. Den norske produksjonen har ikke dekket etterspørselen siden år 2000, og selv med en årlig import på tollkvoter på 7,5 mill. kg, har det vært stor import med administrert toll hvert år. Prognosen for 2016 viser at det vil være behov for å importere om lag 20 % av forbruket. Markedspotensialet er derfor betydelig, og en økning av produksjonen med 10 000 t vil representere en økt verdiskaping på 750 mill. kr årlig for verdikjeden sett under ett. Dette verdiskapingspotensialet er uten sidestykke det største og mest realistiske i norsk jordbruk. En økning på 10 000 t betyr like stor produksjon som vi hadde i år 2000. I et land som Norge der store deler av landbruksarealet er grasland og hvor vi i tillegg har store unytta beiteressurser, ligger det også fra naturens side godt til rette for økt produksjon av storfe.

5.3.1. Meldinga må inneholde en strategi for økt storfekjøttproduksjon

Den samla mjølkeproduksjonen i Norge ligger i dag på om lag 1500 mill. liter og alt tyder på at avdrått og spesialiseringen vil fortsette å øke. Det betyr stadig færre mjølkekyr og kilo kjøtt fra mjølkebrukene. I tillegg hviler kravet om utfasing av båsfjøs på næringen. Mange må foreta store investeringer innen 2024, og det må forventes at det blir et sprang strukturmessig i den sammenheng. Til tross for det, vil mjølkebruket i overskuelig framtid være den viktigste bærebjelken i norsk storfekjøttproduksjon.

Stortinget sluttet seg nylig til vedtaket i WTO i Nairobi 2015 og vedtok at eksportstøtten skal fases ut innen 2020. Bortfall av norsk eksportstøtte til Jarlsbergost kan få betydelige effekter for Nortura sin varestrøm. I verste fall kan norsk mjølkeproduksjon bli redusert med 8 – 9 %. Dette vil i så fall medføre betydelige overslagseffekter til storfekjøttproduksjonen, etter som om lag 75% av storfekjøttet kommer fra mjølkekyrne. Bortfall av norsk storfekjøttproduksjon i dette omfanget vil til sammen representere et tap på 300 - 350 mill. kr årlig når en ser verdiskapinga i primærledd og industri samla. Dette vil videre være et kraftig tilbakeslag for norsk grovfôrbasert matproduksjon og store arealer vil gå ut av bruk.

Arbeidet med avbøtende tiltak av eksportstøttebortfallet må ses sammen med de andre utviklingstrekkene, og kunne ut i et omfattende og langsiktig program for økt storfekjøttproduksjon.

Figur 10: Utvikling av produksjon og engrossalg for storfe/kalv siden 1995.

For å dekke opp det voksende gapet mellom etterspørsel og innenlandsk produksjon er det nødvendig med en betydelig økning i storfekjøttproduksjon. En økning på 10 000 t representerer en økt verdiskaping på 750 mill. kr årlig.

Nortura har gjort beregninger som viser at Norge trenger 140 000 ammekyr i 2030 hvis vi skal være selvforsynt med storfekjøtt utover kvoteimporten. Ved søknaden om produksjonstilskudd 1. januar 2015 var det 71 300 ammekyr i Norge. Skal produksjonsmålet nås, må antall ammekyr økes med 4500 pr år de neste 15 årene. I 2014 økte antall ammekyr med 2600, mens økningen de foregående årene har ligget på rundt 1500 pr år. Selv om det har vært en vekst de siste årene, er det behov for et betydelig taktskifte i ammekuproduksjonen – både for å kompensere for fallet i kjøttproduksjon på mjølkebruket og for å tette dagens importgap. Dette var også hovedkonklusjonen i Ekspertgruppens¹ rapport om Økt storfekjøttproduksjon i 2013.

5.3.2. Hvor er potensialet størst?

Storfekjøttproduksjonen i Norge har vært nært knyttet til mjølkeproduksjonen, og det er viktig at dette videreføres i størst mulig grad. Utviklingen de siste årene viser at vi må regne med at andelen storfekjøtt fra mjølkebrukene vil falle. For det første vil økt mjølkeavdrått føre til behov for færre mjølkekyr og dermed færre fødte kalver og kilo kjøtt. Vi ser videre at nybygg ofte dimensjoneres for å tilpasses ny teknologi (mjølkerobot), og at kutallet økes slik at mer av grovforarealet må reserveres for mjølkekua. Kombinert produksjon taper i denne konkurransen, og kalver bli enten slaktet eller solgt til oppfôring. Dette betyr at produksjonsveksten av storfekjøtt framover i hovedsak må komme hos:

- a) Storfekjøtt- og ammekuprodusenter som har arealgrunnlag og utvidelsesmuligheter
- b) Mjølkeprodusenter som gir seg med mjølk og går over til ammeku
- c) Nye produsenter med ammeku på bruk med grovfor- og beiteressurser - både små og store.

5.3.3. Stimulans til nyetablering

Vi deler Ekspertgruppens vurderinger om hvilke tiltak som må til for å øke storfekjøttproduksjonen: "En forutsetning for å øke produksjonen er at dagens og potensielt nye storfekjøttprodusenter vurderer at lønnsomheten er god nok til å starte / fortsette produksjonen". Gruppen vurderte bl.a. at det måtte etableres et kvalitetstilskudd på 1500 – 2000 kr for slakt av ung okse. **For å nå dette nivået, må tilskuddet øke med inntil 2,50 kr per kg fra dagens nivå.**

For å øke storfekjøttproduksjonen må det framfor alt investeres mer i bygninger. På bakgrunn av kravet om løsdrift fra 2024 og et stort underskudd av storfekjøtt er det nå et historisk stort behov for nye husdyrrom for mjølke- og ammekyr. Denne utfordringen lar seg ikke løse uten en ekstraordinær satsing og økning av rammen for investeringsstøtte.

Nortura har konkludert med at det er behov for en økning på 4 500 ammekyr pr år frem til 2030. Med erfaringstall fra utbyggingsprosjekter vi kjenner til, ligger kostnaden på ca. kr 120 000 pr ammekuenhet i et gjennomsnittsfjøs. For mindre fjøs vil enhetskostnaden være større. Dette betyr at det er et totalt kapitalbehov på **550 – 600 millioner kroner pr år. Et satsingsprogram bør være langvarig, helst 10 år. Med en investeringsstøtte på 30 % av kostnaden, tilsier det at det bør avsettes inntil 180 mill. kr årlig over en 10-årsperiode til investeringsstøtte for storfekjøttbygninger. Den årlige verdiskapingen av en økt storfekjøttproduksjon på 10 000 tonn er til sammenligning på ca. 750 mill. kr, verdikjeden sett under ett.**

Investeringsstøtte er i de fleste tilfeller en forutsetning for at utbyggingsprosjekter blir realisert. Med tanke på best mulig utnyttelse av grovforressursene, er det viktig at finansieringsordningen også gjøres tilgjengelig for mindre bruk.

¹ LMD Ekspertgruppe: Økt storfekjøttproduksjon i Norge 2013

En annen stor flaskehals for etablering av en storfekjøttbesetning basert på ammeku, er finansiering av selve besetningen. Dette er også påpekt i rapporten fra Ekspertgruppen i 2013. **Tilgang til finansiering av livdyrkjøp er fortsatt en stor utfordring, og vi ber om at innkjøp av livdyr blir med i grunnlaget for investeringslån fra Innovasjon Norge.**

I tillegg til å ha fokus på inntektssida, må det også letes etter løsninger og tiltak som kan bidra til reduserte kostnader. God drift og kostnadsstrategier blir viktig for å lykkes.

Vi vet at større beitebruk, mer spesialisering (særlig mellom små besetninger) og bedre grovfôravløsing, reduserer den største kostnadsposten i produksjonen. For å få dette til, må aktuelle virkemidler styrkes, samordnes og målrettes. Dette bør være en sentral drøfting i en langsiktig storfekjøttstrategi.

Aktuelle virkemidler kan være

- Tilskudd til økt beitebruk, herunder til gjerdehold, beitelag, radiomerking og beiterydning
- Tilskudd til økt grovfôrproduksjon; grøfting, gjødselhåndtering
- Tilskudd til kalv i større grad enn til mordyr vil stimulere til økt antall fødte kalver
- Spesialisering mellom bruk med mor/kalv og bruk med oppfôring/slutfôring
- Vurdere om soneinndelingen for distriktstilskudd for kjøtt underbygger optimal arbeidsdeling
- Vurdere virkemidler til maskinsamarbeid/maskinringer (slik at mindre bruk kan få utnyttet den teknologiske utviklingen, stordriftsfordeler)

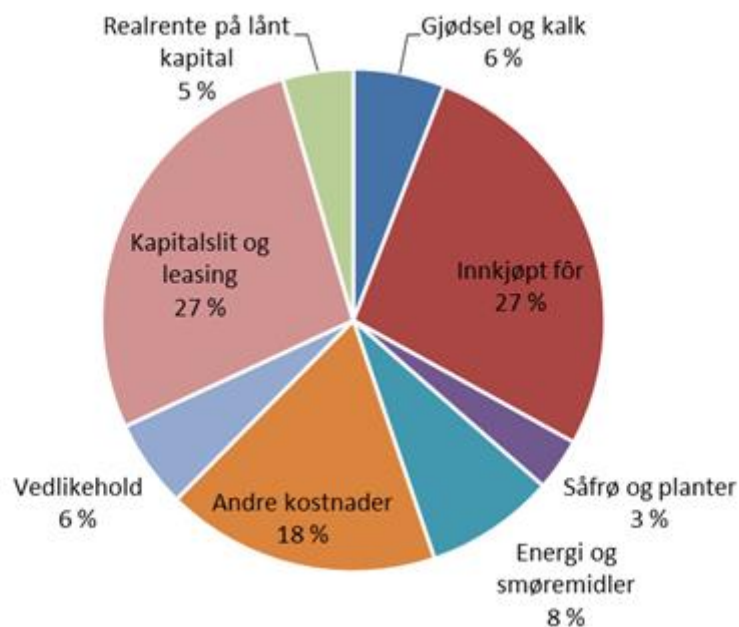
En velfungerende grovfor- og beitebasert produksjon over hele landet sørger for kulturlandskapspleie, som verdsettes som et positivt miljøprodukt for både innbyggere og turister. Nortura forutsetter at produksjonen av grovfôrbasert kjøtt skal utvikles i en retning med mindre klimaavtrykk per kg kjøtt enn i dag.

Konklusjon:

Nortura forventer at Meldinga inneholder en strategi for økt storfekjøttproduksjon, der alle sider av produksjonen vurderes. Nortura mener det fortsatt er behov for å løfte produksjonsøkonomien og foreslår at kvalitetstilskuddet økes betydelig. På kostnadssiden vises til vurderinger og forslag vi spiller inn under fôrpolitikk mv. i kap. 5.4. Behovet for fornying og etablering av ny bygningskapasitet for storfekjøttproduksjon tilsier at det etableres en ekstraordinær investeringspakke med investeringsstøtte på minst 1,8 mrd. kr over 10 år. Et satsingsprogram for norsk storfekjøtt vil være avgjørende for å høste et stort potensial i økt verdiskaping - 750 mill. kr per år - og sikre framtidig arealbruk og utnytting av landets grovfôrressurser på innmark og beite. Bortfall av eksportstøtte i 2020 og utfasing av mange båsfjøs i 2024 vil forsterke utfordringen.

5.4. Økt vekt på kostnadsstrategier

Økte volumer per foretak er et gjennomgående trekk ved utviklingen siste ti år. Dette er både en vekststrategi og kostnadsstrategi som har skjedd samtidig med investeringer i ny teknologi (mjølkerobot) og fornying av driftsapparatet. Strukturendringene i mjølkeproduksjonen er preget av teknologiskifte, som sammen med en generell økning i mjølkeavdrått, utfordrer både storfekjøttproduksjonen og utnytting av de spredte grovfôrressursene i landet. Med mindre det settes inn målretta strategier og ressurser på å sikre bruk av de spredte grovfôrressursene i landet, er det stor fare for at mye areal vil gå ut av bruk. Bortfall av mjølkekyr kan i de fleste tilfelle bare erstattes av ammeku, samtidig som det er en stor underdekning av norsk storfekjøtt. **Det er derfor både et markedsbasert og ressursbasert grunnlag for økt satsing på spesialisert storfekjøttproduksjon nå.**

Figur 11: Kostnader i norsk jordbruk, fordelt etter kostnadsart. Totalkalkylen BFJ 2014

Ved en gjennomgang av mulige elementer for kostnadsreduksjoner, er de to største kostnadsgruppene særlig interessante: Fôrkostnadene og Kapitalslitkostnaden. Det vil neppe være mulig å oppnå tilfredsstillende økonomi i noen produksjoner uten et konstant fokus på alle andre kostnader også. Kontinuerlig innovasjon, avlsmessig framgang og driftssamarbeid er eksempler på hva som må til for å sikre økt produktivitet.

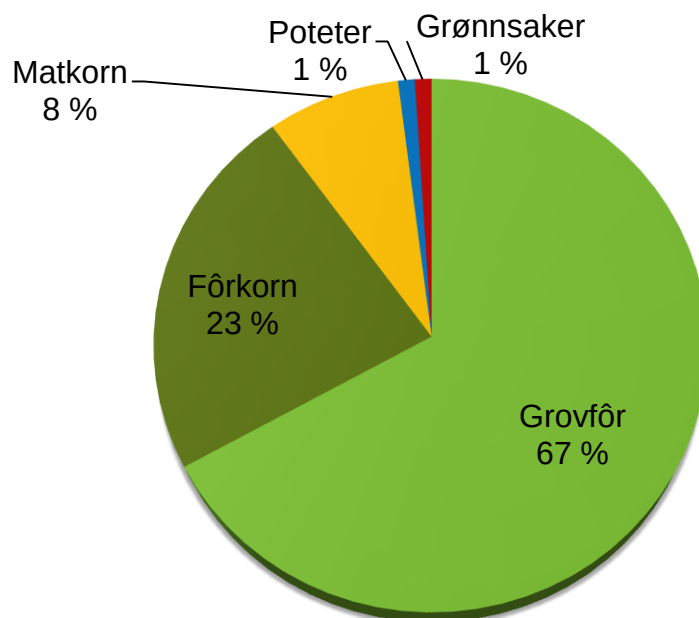
5.4.1. Fôrkostnaden er nøkkelen til lønnsomme husdyrproduksjoner

Omfanget og spredningen av norsk jordbruksproduksjon er avhengig av arbeidsdeling mellom regioner og brukstyper. Endringer i produksjonsvolum, produksjonsmåter og produksjonsstrukturer påvirker produksjonsfordelingen. Nortura legger til grunn at en omfattende arbeidsdeling videreføres som en av bærebjelkene i landbrukspolitikken for å sikre at norsk husdyrproduksjon skal dekke norsk etterspørsel og for å sikre et aktivt landbruk over hele landet.

Norsk jordbruk er hovedsakelig fôrproduksjon, da om lag 90 % av arealet benyttes til produksjon av fôr. Fôrproduksjon har bare en verdi så langt fôret benyttes i en norsk husdyrproduksjon, dvs. mjølk, kjøtt og egg. De grovfôrbaserte husdyrproduksjonene er nøkkelen til utnytting av storparten av arealet, og omfanget av disse produksjonene har direkte overslagseffekt til arealbruken i norsk jordbruk. Fôrpolitikken må derfor innrettes slik at markedet for grovfôrbaserte husdyrprodukter dekkes med norsk produksjon. For å sikre økonomisk bærekraft i husdyrproduksjonene, blir det avgjørende å øke grovfôrproduksjonen – både per arealenhet og totalarealet, og innrette fôrkornproduksjonen slik at den bidrar til økonomisk bærekraftige husdyrproduksjoner.

Ut fra et matsikkerhetsperspektiv må også matkornproduksjonen prioriteres og utvikles slik at landet i størst mulig grad forsynes med norsk matkorn. Nortura vil understreke behovet for å sikre en bærekraftig økonomi i norsk kornproduksjon.

I følge Norturas kalkyler utgjør grovfôrkostnadene rundt 40 - 50% av de variable kostnadene i kjøttproduksjon på både storfe og småfe. Tar vi med de faste bygningskostnadene, er grovfôrets andel av kostnadene ca. 30%. Økonomien i kjøttproduksjonen er derfor i stor grad avhengig av grovfôrkostnadene.

Figur 12: Arealfordeling etter produksjon. Totalkalkylen BFJ 2014

Utviklingen de senere årene viser at både gode og marginale grasarealer går ut av drift, og at dette er en trend som vedvarer. Mekanisering, stordriftsfordeler og endringer i mjølkeproduksjonen er sterke drivere i denne utviklingen.

Forutsetningen for å holde Norges grasarealer i drift ligger i bedre lønnsomhet i de grovfôrbaserte husdyrproduksjoner, og særlig for produksjoner med økt markedspotensial (storfekjøtt). På kostnadssida vil mer grovfôr og lavere grovfôrkostnader være viktig. Vi vil peke på tre hovedstrategier for å oppnå det:

- Bedre vedlikehold av grasarealene (grøfting, gjødselplanlegging / bruk av husdyrgjødsel mv)
- Mer spesialisering (storfe) – inn med ammekyr der mjølkekua forsvinner
- Økt bruk av beite

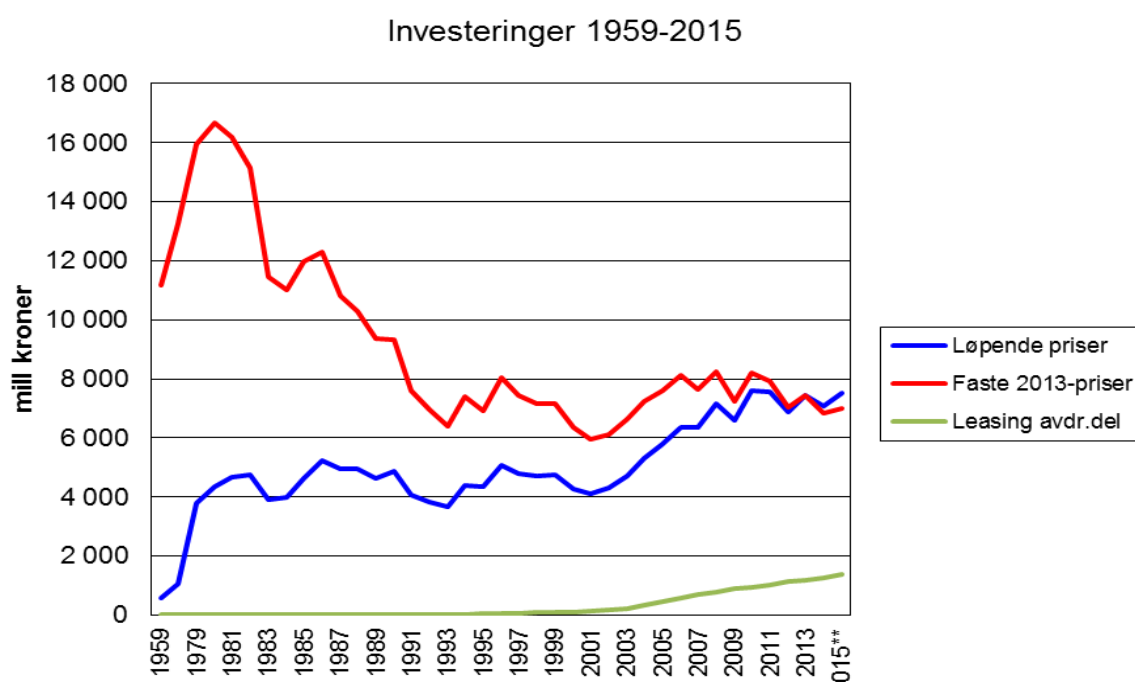
Den største variable kostnaden i råvareproduksjonen er kraftforet, som i 2014 utgjorde ca. 7,6 milliarder kr. Kraftforprisen avledes av prisen på norsk korn. Reduksjon av kostnadsnivået på norsk kraftfor er det enkeltstående tiltaket som kan gi det største bidraget til økt konkurransekraft i husdyrproduksjonene. Importert kraftfor vil normalt falle tilsvarende i pris, og dette vil øke effekten av kostnadsreduksjonen tilsvarende andelen importert korn i norsk kraftfor. Bytteforholdet mellom prisen på grovfôr og kraftfôr er i praksis et sentralt element i førsammensetningen til grovfôrbaserte produksjoner. En viktig forutsetning for kostnadsreduksjoner på kraftfôr er derfor at en samtidig lykkes med tilsvarende reduksjoner i kostnadene på grovfôr. En kostnadsreduksjon må gjennomføres slik at det sikres en bærekraftig økonomi i norsk kornproduksjon.

5.4.2. Investeringsvirkemidler blir en viktigere kostnadsstrategi

Kapitalslit og faste kostnader gir et uttrykk for de årlige kostnadene som følger av etablering og langsiktig vedlikehold av jord- og bygningsmassen i næringa. Mange av disse kostnadene er knyttet til strukturelle forhold. Næringa har vært inne i en sammenhengende strukturutvikling siden 1950-årene, og kan oppvise høye tall for produktivitetsvekst. Det er etter alt å dømme fremdeles muligheter for en ytterligere strukturutvikling, men mange steder i landet setter arealknapphet og avstander mellom arealene grenser for potensialet i de arealbaserte produksjonene. I husdyrproduksjonene vil smittepress

og risiko ved sykdomsutbrudd også være elementer som påvirker og begrenser skalafordeler.

Investeringsvirkemidler har den sikre funksjon at den bidrar til å lette kapitalbehovet og dermed terskelen for fornying av bygningsmasse og produksjonskapasitet i næringa. Struktursprang skjer særlig ved fornying av bygningsmassen, og investeringsstøtte er et av de mest virkningsfulle verktøya for å sikre en variert bruksstruktur. Arealforekomst og arrondering i dette landet er ikke skapt for at alle fjøs har minst 50 mjølkekyr, og bare målrettet bruk av investeringsstøtte kan sikre fornying av 25-kyrs bruka, som ut fra naturgitte rammer er eneste alternativ i store deler av grasområda. Reglene for investeringsstøtte kan sikre at markedsbehov og ressursgrunnlag blir førende for investeringene. Slik støtte er grønn støtte i WTO. Figuren under viser bruttoinvesteringer i norsk jordbruk i perioden 1959 - 2015. Tallene viser at investeringene i norsk jordbruk, målt i faste kroner var, på sitt høyeste i tiden rundt opptrappingsvedtaket og fram til begynnelsen på 1980-tallet. Deretter falt investeringene kraftig og var gjennom store deler av 1990-tallet mindre enn halvparten av toppårene.

Figur nr. 13: Bruttoinvesteringer i norsk jordbruk 1959 -2015.²

Nortura registrerer at fornyelsen av produksjonsapparatet nå går svært sakte, og at det er akkumulert et meget stort investeringsbehov – selv om det aksepteres at fornyelsen skal skje innenfor et sprang i produksjonsstrukturen. Etter vår mening vil det være meget alvorlig for framtidig råvareproduksjon og matsikkerhet om det ikke settes inn tunge og målretta tiltak for å svare på behovet for fornying. Vi ber derfor om at det i Meldinga varsles en storstilt investeringspakke av lang varighet for å ruste opp jord- og bygningsmassen i næringa, jfr. forslaget om et investeringsprogram for storfekjøtt. Framtidig struktur i husdyrproduksjonen blir i stor grad fastlagt ved fornyelse av produksjonsapparatet. Innsats på dette kostnadsområdet vil derfor gi Myndighetene muligheter til å bidra til en variert bruksstruktur og landbruk over hele landet for lang tid framover.

Agri Analyse har beregnet behovet for investeringer i norsk mjølkeproduksjon. Over en ti-årsperiode anslår de at det må investeres 15 mrd. kr i ombygging og nybygg. I kapittel 5.3 pekte vi på at det i storfekjøttproduksjonen er et investeringsbehov på om lag 6 mrd. kr de neste ti åra.

² Budsjettnemnda for jordbruket.

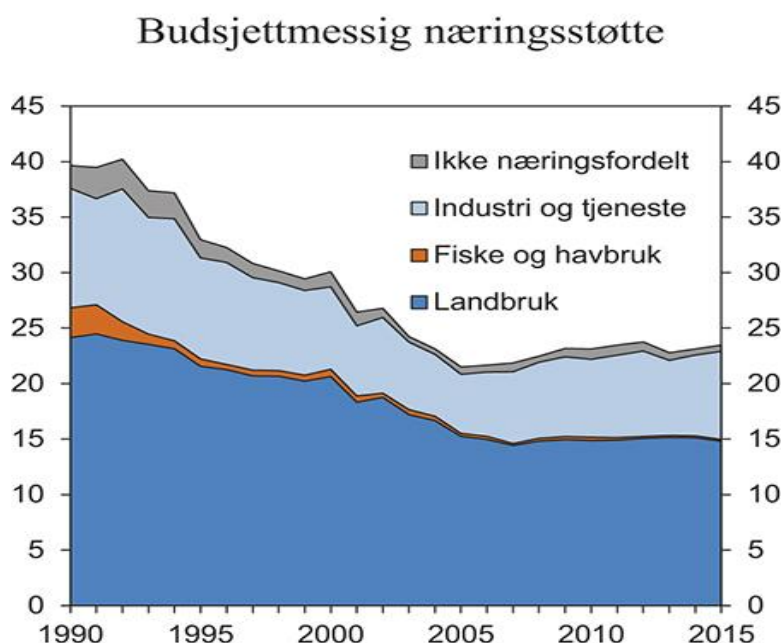
Konklusjon:

Norsk produksjonsstruktur har vært i konstant utvikling siden 1950-tallet, men må fremdeles klassifiseres som et småskala-landbruk internasjonalt sett. Dette skyldes først og fremst at arealressursene i Norge er begrensa og svært spredte, slik at naturen setter bastante grenser for bruksstørrelsene. Den norske produksjonsstrukturen med små og spredte produksjonsenheter har spilt godt på lag med biologiske lover for bl.a. dyrehelse og smittepress, og bidratt til at vi i dag er verdensledende på husdyrhelse og lav antibiotikabruk. Jordleieinstituttet har sørget for at foretaksstrukturen har utviklet seg på tross av en ganske stabil eiendomsstruktur. Foretaksstrukturen styres bl.a. av tilgjengelig teknologi, og dette er særlig synlig i utbredelsen av mjølkeroboter og høyeffektive høstemaskiner for gras og korn. I de kraftfôrbaserte produksjonene blir strukturutviklingen styrt gjennom konsesjonsgrensene. Nortura tror at spesialisering og skalering fortsatt vil være en viktig kostnadsstrategi, og at dette vil være nødvendig for å sikre fornying og rekruttering til næringen. Vi vil likevel understreke at jordbruk i Norge må baseres på de naturgitte forutsetningene, og at det derfor aldri vil være mulig å oppnå skalafordeler og kostnadsnivåer på linje med våre nabomarkeder.

Nortura forventer at Meldinga formulerer en helhetlig fôrpolitikk og konkrete tiltak for å senke kostnadene i råvareproduksjonen. De kostnadsreduksjoner som Myndighetene i størst grad kan påvirke, vil være kostnadene knyttet til norsk fôr og til fornying av jord- og bygningsmassen i næringa. For å møte investeringsbehovet i storfekjøttproduksjonen, må det som pekt på i kapittel 5.3. etableres et ekstraordinært investeringsprogram med 10 års varighet og en ramme for investeringsstøtte på minst 1,8 milliarder kr. Nortura mener at et slikt investeringsprogram bør samordnes med tilsvarende tiltak i mjølkeproduksjonen.

5.5. Budsjettstøtte er avgjørende for næringens økonomisk bærekraft

Budsjettstøtten til norsk jordbruk over Jordbruksavtalen er avgjørende for et aktivt jordbruk over hele landet og omfanget av matproduksjon. Nivået på overføringene har ligget nokså stabilt på om lag 15 mrd. kr de siste 10 årene, målt i 2015-kr. Næringsstøtten til landbruket har utgjort en sterkt synkende andel av Statsbudsjettet, og utgjør nå ikke mer enn om lag 1,2 %.

Figur 14. Statlig budsjettstøtte fordelt etter næring. Mrd. 2014-kroner. Finansdepartementet.

Av jordbrukets samla inntekter kommer om lag 30 % i form av næringsstøtte. Budsjettstøtten varierer mye mellom ulike produksjoner, mellom ulike bruksstørrelser og ulik geografisk plassering. Mjølkk, sau og storfekjøtt er de produksjonene som har høyest tilskudd i forhold til bruttoinntekten.

De viktigste funksjonene for budsjettstøtten er:

- Gi inntektsbidrag når markedsinntektene ikke alene kan sikre økonomisk bærekraft
- Gi inntektsbidrag for å oppnå ønskelig produksjonsomfang og produksjonsfordeling
- Kompensere for kostnader som brukerne ikke har full rådighet over (driftsvansker som skyldes natur, geografi, struktur, avstandsulempen mv.) og tiltak av hensyn til dyre- og folkehelse
- Stimulere til miljømessig bærekraftige produksjonsmåter
- Sikre sosiale bærekraftselementer i næringen

Fraktordningene er etter Norturas vurdering et av de viktigste distriktspolitiske verktøyene i landbrukspolitikken. Det er et meget presist virkemiddel for å redusere avstandsulempen for produsenter som bor langt fra industriens anlegg. Frakttilskudd til inntransport av slaktedyr er et helt avgjørende grunnlag for aktiv husdyrproduksjon i hele landet. Frakttilskuddet har en direkte inntektseffekt for kjøttprodusentene, og dagens modell for utmåling av tilskuddet er målrettet og effektiv. Fraktordningen for kraftfôr kan utvikles slik at prisen på kraftfôr blir tilnærmet lik i hele landet. Dette vil avbøte avstandsulempene i særlig de kraftfôrbaserte produksjonene, og dermed kunne avlaste andre virkemidler.

Konklusjon:

Budsjettstøtten utgjør et viktig element i den økonomiske bærekraften for norsk jordbruk. Nortura mener at støtten minimum må justeres for pris- og kostnadsoppgang. Det er viktig å målrette tilskuddene til produksjoner med stort potensial, og for å løse de oppgavene som markedet ikke kan løse. Nortura vil særlig peke på at fraktordningene har unike egenskaper for å avbøte avstandsulempen, og tilrår at disse virkemidlene styrkes.

6. Markedsbalansering og samvirkeorganisering

6.1. Samvirkets funksjoner i en moderne landbrukspolitikk

Samarbeid mellom bønder om innkjøp, foredling og markedsføring gjennom samvirkeorganisering er velkjent og utbredt over hele verden. Målet er å sikre avsetning og markedsinntekter for landbruksprodukter og tilgang på innsatsfaktorer til en rimelig pris.

Den meget kompakte kjededannelsen i dagligvarehandelen med tilhørende økt markedsrett, forsterker begrunnelsen for samvirkeorganisering, og framstår som den eneste måten en kan sikre kjøtt- og eggprodusentenes andel av verdiskapningen.

I det siste tiåret har konkurransesituasjonen langs matkjeden endret seg vesentlig. Dette skyldes dels et politisk ønske om økt konkurranse, men i enda større grad strukturelle endringer i industrien og dagligvaresektoren kombinert med en økende importkonkurranse. Dette har gitt et betydelig økt konkurranse- og prispress i markedet, noe som også forplanter seg tilbake til en økende konkurranse om effektive råvareleveranser

6.2. Markedsbalansering

Sikkerhet for avsetning og stabile priser er en av hovedforutsetningene for å kunne opprettholde og øke norsk matproduksjon. Markedsbalanseringsutvalget som la fram sin rapport i juni 2015 var enstemmig på at markedsreguleringen har bidratt til dette. Sikkerhet for avsetning til stabile priser er videre en forutsetning for et landbruk som kan gi forbrukeren et mangfold av produkter basert på geografisk spredt og mangfoldig produksjon.

Nortura vil trekke fram at framtidig markedsbalansering må sikres legitimitet. Dette sikres best med effektive ordninger som sikrer god måloppnåelse og der virkemidler og plikter balanseres slik at de i sum

er konkurransenøytrale. **Forenklingsalternativet** som er beskrevet i Markedsbalanseringsutvalgets rapport, bidrar til å fornye og forenkle markedsbalanseringen i jordbruket og bør legges til grunn i det videre arbeidet.

6.3. Markedsbalanseringsutvalget har bidratt til økt kunnskap og innsikt

Rapporten fra Markedsbalanseringsutvalget bør legges til grunn i utformingen av framtidig system for markedsbalansering. Utvalget har gjort et grundig arbeid i å beskrive og vurdere dagens systemer for markedsbalansering i jordbruket.

I rapporten slås det fast at markedene for matvarer kjennetegnes av noen særlige egenskaper som skaper behov for markedsbalansering i form av tiltak for å sikre prisstabilitet og sikkerhet for avsetning for bondens produksjon. Et samlet utvalg slår fast at dagens markedsbalansering bidrar til dette, og at mottaksplikten bidrar til landbruk over hele landet. Dette er viktig for å nå landbrukspolitikkenes hovedmål om økt norsk matproduksjon og for å sikre forbrukerne et mangfold av norskproduserte matvarer.

Nortura ser også at utvalget påpeker at det er elementer ved dagens markedsbalansering som bidrar til svekket legitimitet og at ordningene kan og bør forenkles. Vi mener de tiltakene som er beskrevet i Forenklingsalternativet beskriver en løsning som kan være solid for framtidig markedsbalansering.

6.4. Dagens markedsbalansering har ikke konkurransevidende effekter

Balanseringsutvalget har gjennomført en omfattende beskrivelse og analyse av dagens markedsbalansering for jordbruksvarer, med stort fokus på kjøtt- og eggsektoren. Analysen viser at det er viktige forskjeller mellom de ulike sektorene, både med hensyn på råvarer, råvareproduksjon og konkurransesituasjon i markedet og derfor er det også noe forskjellige elementer i markedsbalansering. Nortura forutsetter at ulike utfordringer også håndteres målretta og med dertil egnede verktøy i fremtidens modell for markedsbalansering.

Utvalget skriver flere steder i rapporten at dagens markedsregulering kan gi mulighet for konkurransevidning og mulighet for strategisk utnyttelse av systemet. Nortura er langt på veg enig med utvalget i at det er en svakhet med systemet at det kan reises så mange spørsmål omkring ordningenes virkning på konkurranseforholdene. Vi er derfor glad for at denne problemstillingen har fått en omfattende og grundig behandling i rapporten, og at utvalget konkluderer med at det ikke er påvist konkurransevidning i praksis. For Nortura er dette en av utvalgets viktigste konklusjoner.

Nortura mener det er flere elementer i markedsbalanseringen som bidrar til konkurranse og mangfold, samt sikker forsyning til glede for forbrukeren. Forsyningsplikten bidrar til å sikre et mangfold av foredlingsbedrifter sikker tilgang på råvarer og mottaksplikten bidrar til at småskala lokal foredling kan bygges ut med basis i sikker avsetning for resterende volumer. Sikkerhet for avsetning og pris er en av grunnforutsetningene for at norske bønder i alle områder av landet kan levere stabil tilførsel og et mangfold av norske matvarer til den norske forbrukeren.

Markedsbalanseringen er et samspill mellom gode prognoser, aktiv prissetting, bruk av tilgjengelige reguleringsvirkemidler og oppfylling av mottaks-, forsynings-, og informasjonsplikt. Det er viktig at det når framtidens markedsbalansering utvikles blir lagt vekt på denne gjensidige avhengigheten det er mellom virkemidler og plikter.

6.5. Nortura støtter en gjennomgang av det juridiske grunnlaget

Markedsreguleringene har utviklet seg betydelig over tid som følge av endrede internasjonale rammevilkår, endrede produksjons- og markedsforhold og nasjonal politikk, uten av det juridiske

grunnlaget for ordningen har blitt justert. Balanseringsutvalget påpeker at dette har skapt uklarhet om det legale grunnlaget og forvaltningen av markedsreguleringen. Nortura er langt på veg enig med utvalget i at dette har bidratt til at systemet kan framstå som lite oversiktlig og at dette over tid bidrar til svekket legitimitet. Nortura er derfor enig med utvalgets konklusjoner i at det juridiske grunnlaget for markedsbalanseringen bør gjennomgås med sikte på forankring, forenkling og tydeliggjøring. Vi forutsetter at arbeidet med rammene for framtidens markedsbalansering er slutført før en starter den juridiske gjennomgangen. En juridisk kvalitetssikring på disse premissene vil styrke den legale forankringen av formål og funksjoner, oppgave- og ansvarsfordeling, noe som vil være positivt for forståelse og tillit til framtidens markedsbalansering.

6.6. Faglige tiltak og opplysningsvirksomhetens viktige funksjoner må sikres

Utvalget har kommet til at faglige tiltak og opplysningsvirksomhet har liten effekt som markedsbalanserende tiltak. Nortura mener at denne vurderingen ikke er faglig tilstrekkelig underbygget, og at disse spørsmålene burde blitt grundigere undersøkt, særlig for kjøtt og egg.

Faglige tiltak er viktig for å utvikle og formidle kunnskap som grunnlag for å styrke verdiskapningen, redusere kostnadene og bidra til høy tillit til norsk kjøtt og eggproduksjon. Dette er et langsiktig arbeid som vi anser som en viktig suksessfaktor for norsk husdyrnæring – både historisk og i framtida.

Opplysningskontoret for egg og kjøtt har som formål å bidra til størst mulig verdiskaping ved å fremme omsetningen av kjøtt og egg. I hovedsak er OEKs oppgave å arbeide langsiktig for å øke kunnskapene om våre produkter blant forbrukerne og formidle nyttig forbrukerinformasjon og positive holdninger, men OEK kan også arbeide kortsiktig og direkte salgsutløsende mot deler av markeder som er i ubalanse.

Forbrukeren blir stadig mer opptatt av matsikkerhet, kvalitet, dyrevelferd osv. For kjøtt- og eggprodusentene vil det derfor være viktig å ha sterke fagmiljøer som sektoren kan støtte seg på når disse krevende spørsmålene står på dagsorden. Erfaringer fra de siste årene viser at slike saker kan påvirke forbruk og markedssituasjon i betydelig grad.

Uavhengig av framtidig utvikling av markedsbalanseringen mener Nortura det er viktig å sikre hjemmel for kollektiv finansiering av faglige tiltak og opplysningsvirksomhet innen sektorene for kjøtt og egg.

6.7. Avvikling av markedsbalansering får store konsekvenser

Markedsbalanseringsutvalget konkluderer med at en full avvikling av systemene for markedsbalansering vil kunne få konsekvenser i form av større regionale prisforskjeller og usikkerhet for avsetning. Dette vil være negativt for oppnåelsen av målet om et landbruk i hele landet. Med dette som utgangspunkt anbefaler et samlet utvalg at det også i framtida bør være markedsbalansering innen jordbruket. Nortura mener dette er en svært viktig konklusjon som må tillegges betydelig vekt i det videre arbeid med jordbrukets rammevilkår.

6.8. Dagens ordninger kan forenkles

Nortura mener dagens ordninger for markedsbalansering kan forenkles, gjøres mer transparente og dermed sikres bedre legitimitet. Vi mener Forenklingsalternativet best sikrer målsettingen om sikkerhet for avsetning og stabilitet i pris. Dette sikrer igjen muligheten for et landbruk i hele landet der arealressursene utnyttes og norsk matproduksjon kan utvikles. Forenklingsalternativet er bedre egnet til å sikre forbrukeren tilgang på norskproduserte varer enn de alternativene hvor bondens risiko øker. Mangfoldet i landbruket kan opprettholdes og gir grunnlag for innovasjon og nyskaping.

Nortura ønsker i tillegg å belyse noen av momentene i Forenklingsalternativet som er særlig relevante for kjøtt- og eggsektoren. Dette fordi de svarer ut viktige elementer av den kritikken som særlig har rammet Nortura som markedsregulator.

I Forenklingalternativet er det beskrevet at en kan åpne for at andre aktører enn samvirke kan ta del i avsetningstiltakene. Dette innebærer at Norturas konkurrenter kan levere sin andel av et eventuelt overskudd i markedet til regulering. Dette vil styrke de øvrige aktørenes sikkerhet for avsetning.

Regulering av skåret vare gjennomført av markedsregulator er tidligere blitt vurdert som en potensiell kilde til konkurransevridning. I forenklingalternativet er det klart avgrenset at Nortura ikke vil ha mulighet for å regulere skåret vare. Alternativ vil dette kunne gjennomføres dersom hele bransjen har reell mulighet til å delta i tiltakene.

Videre er det foreslått en rekke tiltak for å tydeliggjøre roller, beslutningsansvar og informasjonsflyt. Blant annet er det foreslått at beslutningsansvar for iverksetting av reguleringstiltak flyttes fra Nortura til Omsetningsrådet. Dette bidrar til større transparens og vi mener dette er riktig for å styrke tilliten til markedsbalanseringen.

Faglige tiltak og opplysningsvirksomheten er i dag organisert i egne avdelinger tilknyttet Nortura. I en implementering av forenklingalternativet vil det kunne være naturlig å vurdere denne organisasjonsmessige tilknytningen og vurdere å etablere egne frittstående selskaper.

Tiltakene i forenklingalternativet mener vi vil bidra til større legitimitet, tillit og forutsigbarhet i hele bransjen og dermed også sikre langsiktig sikkerhet for avsetning og pris for primærleddet.

Konklusjon:

Det norske markedet har et høyt prisenivå og er forholdsvis lukket. I tillegg preges varehandelen av meget få aktører. Nortura er overbevist om at det også i framtida vil være behov for produsentorganisering, felleseid industri og markedsordninger for de mest sentrale jordbruksvarene, bl.a. for kjøtt og egg. Nortura ønsker fortsatt å ivareta rollen som markedsregulator i markedsbalanseringsordningene. I arbeidet med å forenkle markedsbalanseringen, tilrår Nortura at en legger Forenklingalternativet til grunn.

7. Industrielle utfordringer – reduserte kostnader som konkurransestrategi

Produksjon og bearbeiding av matvarer er Norges største industrinæring. I 2012 jobbet om lag 20 prosent av alle industriansatte i næringsmiddelindustrien. Den bidro med 17 prosent av industriens samlede verdiskaping, og investeringene innenfor denne næringen har økt de siste årene. Også i europeisk sammenheng utgjør næringsmiddelindustrien i Norge en stor andel av industrien, målt i sysselsetting. Næringsmiddelindustrien investerte for 5,5 mrd. kr i 2012, noe som tilsvarer 28 % av de totale investeringene i norsk industri dette året. Kjøttindustrien står for den høyeste andelen av verdiskaping i næringsmiddelindustrien (22% i 2012), tett fulgt av fisk og fiskevarer.³

Matindustrien er den som først møter den økende konkurransen fra både import og handelen i Norge. Hele eller store deler av dette økte konkurranstrykket vil bli skjøvet bakover i verdikjeden – dvs. mot råvareprodusentene. Dermed er det også klart i råvareprodusentens interesse å ha en mest mulig konkurransedyktig matvareindustri. Det sikrer avsetningen og en best mulig pris i markedet. Fokus på konkurransekraften i matindustrien blir derfor også stadig viktigere for inntektsutviklingen til råvareprodusentene.

Innovasjon og endringsprosesser vil være viktig for å møte framtidige utfordringer i hele verdikjeden. Nortura foretar en rekke struktur- og effektiviseringstiltak for å redusere kostnadene i produksjonen og dermed styrke konkurransekraften, og vi vil fortsatt ha fokus på å finne samarbeidsløsninger og andre tiltak for å redusere kostnadene.

³ SSB Samfunnsspeilet 1 - 2015

7.1. Reduserte gebyr og avgifter i kjøttindustrien

Matloven gir hjemmel for at Mattilsynets utgifter til tilsyn, kontroll og særskilte ytelser kan dekkes gjennom gebyr (§ 21). Samme paragraf åpner for at kostnader som ikke dekkes av gebyr, kan dekkes ved avgift på næringsmidler. Størrelsen på gebyr og avgifter fastsattes hvert år i statsbudsjettet og skal avspeile det reelle arbeidet utføres av Mattilsynet. Det skal være rimelig samsvar mellom Mattilsynets utgifter på et område og inntektene fra gebyrer og avgifter på dette området. Det må være en målsetting å minske gapet i særavgifter og gebyrer mellom Norge og Sverige og Danmark.

Kjøttkontrollgebyret er eksempel på et gebyr som skal dekke konkrete offentlige oppgaver. Mattilsynets største "inntektskilde" gjennom gebyrer er kjøttkontrollgebyret, de fleste andre næringer har neglisjerbare utgifter til mattilsyn. Alle slakterier betaler for kjøttkontrollen som utføres av Mattilsynet, gjennom et gebyr som beregnes årlig ut fra antall timer man estimerer vil medgå til kontrollen. Det er i dag lik dagsverkssats uansett om Mattilsynet benytter veterinærer eller teknikere til å utføre tilsynsoppgaver. Dette er ikke rimelig, i andre land differensieres satsen etter tilsynspersonellens kompetansenivå. Gebyret økte med 38 prosent fra 1. januar 2014. Den politiske intensjonen er at avgiften skal overveltes til neste ledd i verdikjeden i form av høyere engrospriser, dernest høyere pris ved videresalg og økt forbrukerpris. Dersom engrosprisen ikke kan økes, noe som bl.a. har vært tilfelle for svin en lang tid, vil økt avgift belastes produsenten direkte. I praksis ser vi derfor ofte tilfeller av at avgiftsoverveltingen er asymmetrisk, i produsentenes disfavør.

De seinere årene har det lyktes kjøttbransjen å oppnå en stor reduksjon i timegrunnlaget for kjøttkontrollgebyret. De fleste fjørfeslakteriene har overtatt den såkalte "båndkontrollen", og på slakterier med firbeinte slaktedyr har slakteriene overtatt enkelte arbeidsoppgaver som før ble utført av Mattilsynet. Før den nevnte økningen i gebyr i 2014 var næringens utgifter til kjøttkontroll redusert fra 120 millioner kroner årlig på midten av 2000-tallet til 73 millioner i 2013.

Konklusjon:

Nortura mener at en moderne kjøttkontroll skal være risikobasert og rettet mot aktuelle sjukdomsframkallende agens, jfr. EFSA-rapporter for kontroll av de ulike dyreslagene. Den tradisjonelle "båndkontrollen" er lite egnet til dette, men fungerer som en kvalitetskontroll som fra før er en integrert del av virksomhetenes produksjon. Nortura ønsker å samarbeide med Mattilsynet og bransjen for å utvikle løpende drift av kjøttkontrolloppgaver og bl.a. få på plass visuell kjøttkontroll av svin, slik at kostnadene til kjøttkontroll kommer ned på nivå med våre naboland.

8. Eksportmuligheter og internasjonalisering

Det norske markedet er, og vil i overskuelig fremtid være hovedmarkedet for norsk landbruksbasert næringsmiddelindustri. Store deler av denne industrien, herunder kjøttindustrien, har derfor begrenset eksporterfaring. Likevel er om lag 2 mrd. kr eller ca. 10 % av Norturas årsmøtning knyttet til internasjonale aktiviteter. Eksport av plussprodukter fra slakteriene utgjør en stor del av dette. Huder / skinn og kjøledyrfør er de mest verdifulle enkeltvarene, men også spiselige innmatsprodukter er viktige. De har et betydelig verdipotensial utenfor Norge, og da særlig i fremvoksende økonomier i Asia og i Øst-Europa. Verdiskapningen for norsk kjøttindustri kan økes med minst 50 mill. kroner per år med økt eksportadgang for disse produkter. Vi har imidlertid støtt på store utfordringer, dels i forhold til markedsadgang og dels i forhold til enkelte lands hygienereguleringer. Felles for utfordringene er imidlertid at de krever myndighetsmedvirkning for å løses.

Nortura er medeier i Norsvin International, som har drevet aktivitet internasjonalt i mange år. De norske svinegenene og den gode svinehelsen er et resultat av årelangt arbeid med norsk svineavl. Dette har skapt muligheter på det internasjonale markedet, senest gjennom fusjonen med Topigs. Det nye selskapet Topigs Norsvin er verdens nest største selskap innen svinegenetikk.